

Aurei císaře Nerona na Malé Hané a otázka jejich interpretace

Eduard Droberjar – Zuzana Jarůšková

Během výzkumných archeologických aktivit zaměřených na zkoumání vývoje osídlení Malé Hané v době římské (Droberjar 2012a; *týž* 2014a; *týž* 2014b; Droberjar – Vích 2011; Vích 2014) se podařilo v posledních letech získat také řadu nových nálezů římských mincí (stav k roku 2010: Militký – Vích 2011; některé nové nálezy: Droberjar – Jarůšková 2017).¹ Mezi nimi vyniká aureus císaře Nerona z lokality Zadní Arnoštov. Z Malé Hané přitom pochází ještě jeden obdobný aureus, nalezený během 2. světové války v Knínicích. Ačkoli byl v literatuře již popsán (Pochitonov 1955, 214, č. 884), nebyl dosud identifikován. To se podařilo až v roce 2017. A právě těmito dvěma zlatým římským mincím a jejich nálezovému kontextu věnujeme pozornost v následujícím příspěvku.²

Zadní Arnoštov I, okr. Svitavy, Pardubický kraj. Obr. 1.

V listopadu 2017 se Pavlu Skoupému podařilo najít zlatý aureus v trati „V Dílcích“ u Zadního Arnoštova. Místo nálezů se nachází v hustém jehličnatém lese. Mince ležela v hloubce kolem 20 cm, v písčitém podloží. Nejbližším nálezem (stejněho nálezce) byla bronzová mince (prozatím neurčená) ve vzdálenosti 4–5 m.

Nero (54–68), Roma, AV aureus, 64–65

Av.: NERO CAESAR AVGVSTVS, ověšená hlava Nerona doprava

Rv.: IVPITER CVSTOS, sedící Jupiter zleva, drží žezlo a blesk

Lit.: RIC 1, 153, č. 52, Pl. 18:153; *Calicó* 443.

7,12 g; 18/20 mm; 6 h

Knínice II, okr. Blansko, Jihomoravský kraj. Obr. 2.

V květnu 1940 nalezl Josef Hrouz z č.p. 117 v Knínicích při vláčení pole „Špice“ u „Pastviska“ (parc. č. 673) zlatou římskou minci. Nález ukázal dne 22. 5. 1940 místnímu učiteli Aloisi Ferulíkovi, který o něm zapsal, že se peníz zaleskl před branami, ty peníz přejely a zahrnuly. J. Hrouz však peníz našel a uschoval doma v krabici od vazelíny (Ferulík 1950, 230). Podle slov Michala Martinka, vnuka J. Hrouze, nabízel v době po nálezů A. Ferulík dědovi peníze, za které by koupil dvě krávy. J. Hrouz však Ferulíkovu nabídku nepřijal. Pozdější zmínky v literatuře tento nález přejímají (Mackerle 1952, 79; Jurek 1958, 5).

Lit.: Pochitonov 1955, 214, č. 884; Sejbal 1989, 2; Militký – Vích 2011, 301, C6; Droberjar – Jarůšková 2017, 41.

Obr. 1. Zadní Arnoštov I, okr. Svitavy. Aureus císaře Nerona. Foto V. Skálová

Obr. 2. Knínice II, okr. Blansko. Aureus císaře Nerona. Foto V. Skálová

¹ K nejnovějším nálezům římských mincí na Malé Hané patří lokalita Jevíčko X: sestercius Marka Aurelia (Droberjar – Jarůšková 2017, 73, č. 94), Jevíčko XIII: denár Hadriana a denár Faustiny Starší (nálezy z roku 2018, nepubl.), Cetkovice IV: denár Vespasiana (*tamtéž*, 78, č. 120), Sudice I: denár Antonina Pia (*tamtéž*, 83, č. 147), Horní Lhota: hromadný nález devíti antoninianů, 2× Valerianus I., 5× Gallienus, 1× Salonina (*tamtéž*, 91, č. 183).

² Oba aurei byly zapůjčeny na výstavu „Barbaři v pohybu. Jevíčko a Malá Haná v době římské“, která se konala v Muzeu regionu Boskovicka ve dnech 7. 12. 2017 – 31. 3. 2018.

Nero (54–68), *Roma*, AV aureus, 64–65

Av.: NERO CAESAR AVGVSTVS, ověčená hlava Nerona doprava

Rv.: CONCORDIA AVGVSTA, Concordia sedící vlevo, drží pateru a roh hojnosti

Lit.: *RIC 1*, 153, č. 48; *Calicó* 405.

7,08 g; 17/18 mm; 6 h

Nález zlaté římské mince v Zadním Arnoštově je vzdálen asi 14 km od Knínic. Mince se nacházejí v relativně blízké vzdálenosti od sebe v rámci Malé Hané, která náleží k historické Moravě, i když je dnes rozdělena mezi kraj Jihomoravský a Pardubický. A právě na území Moravy lze sledovat větší koncentraci aureí císaře Nerona, čehož si již všiml J. Sejbal ml. (1989). S novým nálezem se počet Neronových aureí na Moravě zvýšil na deset kusů. Na přiložené mapě území na sever od středního Dunaje (obr. 3) je patrná určitá linie nalezišť táhnoucí se od jihu na sever počínaje dolnorakouským Katzelsdorfem přes jihomoravské lokality Mušov, Boleradice a Kobeřice. Na jihomoravské nálezy navazují lokality na Malé Hané – Knínice a Zadní Arnoštov. Ještě severněji je lokalita Štítý (severní výspa Zábřežské vrchoviny na Šumpersku). V této okrajové oblasti mimo germánské osídlení byly na několika lokalitách zaznamenány staré nálezy různých římských mincí (*Halama 2017*, 433–434, obr. 2). Linie nálezů Neronových aureí indikuje dálkovou komunikaci, která dále vedla ve směru přes Mladkovské sedlo (*Przetęcz Międzyleska*) na slezské Międzylesie a Kłodsko (*Wielowiejski 1980*, 135, mapa 2).

Nálezy se rovněž vyskytují na Moravě východní (Veselí nad Moravou a Uherský Brod) nebo střední (Majetín). Dvě naleziště známe v Čechách, a to jižních (Sedlec) a středních (Šlapanice). Čtyři naleziště jsou na Slovensku, a to jižním (Iža, Kamenín, Tornaľa) a ve středním Pováží (Trenčín).

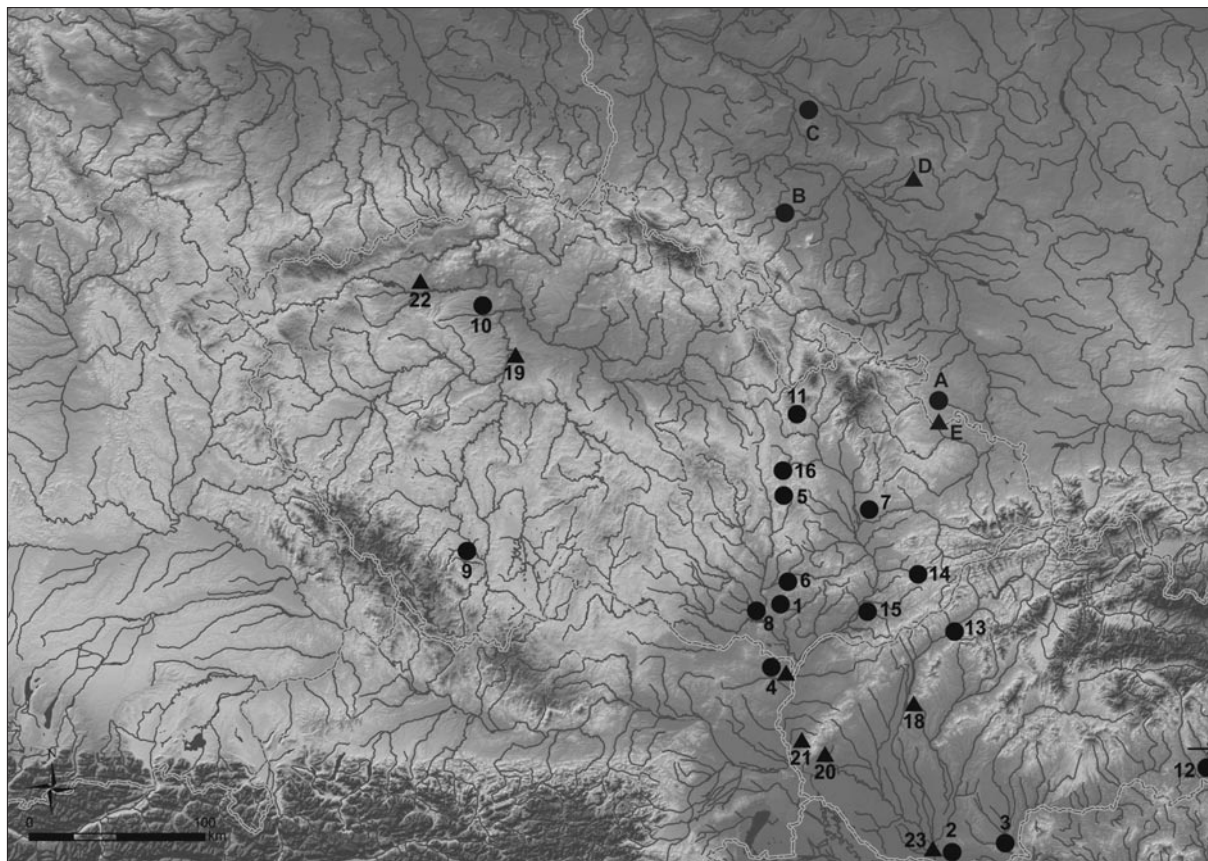
Soupis nálezů Neronových aureí severně od středního Dunaje (obr. 3)

1. Boleradice, okr. Břeclav (CZ): ojedinělý nález (*Pochitonov 1955*, 213–214, č. 881; *Sejbal ml. 1989*, 2)
2. Iža, okr. Komárno (SK): v okolí římského tábora, 2× aurei císaře Nerona (*Ondrouch 1964*, 78, č. 167)
3. Kamenín, okr. Nové Zámky (SK): neznámé nálezové okolnosti (*Ondrouch 1964*, 78, č. 166)
4. Katzelsdorf, Bez. Mistelbach (A): 1× Nero, 1× Vespasianus (*Jedlička 2004*, 76)
5. Knínice, okr. Blansko (CZ): ojedinělý nález (*Pochitonov 1955*, 214, č. 884; *Sejbal ml. 1989*, 2)
6. Kobeřice, okr. Vyškov (CZ): v areálu sídliště z doby římské, poloha „Přední“ (*Pochitonov 1955*, 214, č. 883; *Sejbal ml. 1989*, 3)
7. Majetín, okr. Olomouc (CZ): ojedinělý nález (*Pochitonov 1955*, 214, č. 886; *Sejbal ml. 1989*, 3)
8. Mušov, okr. Břeclav (CZ): v areálu římské vojenské základny na „Hradisku“ (*Pochitonov 1955*, 240, č. 1029; *Sejbal ml. 1989*, 3)
9. Sedlec, okr. České Budějovice (CZ): v areálu sídliště z doby římské, poloha „Na Lomech“ (nepubl.)³
10. Šlapanice, okr. Kladno (CZ): ojedinělý nález (*Pochitonov 1955*, 101, č. 275; *Militký 2013*, 137, č. 70)
11. Štítý (dříve Šilperk), okr. Šumperk (CZ): ojedinělý nález nebo hromadný nález (?) (*Pochitonov 1955*, 213, č. 880; *Sejbal ml. 1989*, 5)
12. Tornaľa (dříve Šafárikovo), okr. Revúca (SK): neznámé nálezové okolnosti (*Ondrouch 1964*, 78, č. 169)
13. Trenčín, okr. Trenčín (SK): hromadný nález (?), neznámé nálezové okolnosti, 2× aurei císaře Nerona (*Ondrouch 1964*, 78, č. 168; *Budaj – Militký 2011*, 156)
14. Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště (CZ): neznámé nálezové okolnosti (*Pochitonov 1955*, 213, č. 878; *Sejbal ml. 1989*, 5)
15. Veselí nad Moravou, okr. Hodonín (CZ): ojedinělý nález, ulice Rybníček (*Sejbal ml. 1989*, 3)
16. Zadní Arnoštov, okr. Svitavy (CZ): nalezeno v prostoru kumulace římských artefaktů z doby markomanských válek (nepubl.)
17. neznámé naleziště (jižní Morava): neznámé nálezové okolnosti (*Pochitonov 1955*, 213, č. 879; *Sejbal ml. 1989*, 5)
- A. Księże Pole, pow. Głubczyce (PL): ojedinělý nález (*Ciotek 2008*, 127, č. 194)
- B. Wichrów, pow. Środa Śląska (PL): ojedinělý nález (*Ciotek 2008*, 273, č. 415)
- C. Wińsko, pow. Wołów (PL): ojedinělý nález (*Ciotek 2008*, 277, č. 422)

Ostatní nálezy aureí ze 2. pol. 1. století (obr. 3)

18. Jalšové, okr. Hlohovec (SK): hromadný nález, 1× aureus Galby, 2× aureus Vespasiana a patrně také (?) 1× republikánský denár M. Antonia (*Budaj – Militký 2011*, 152–153)
19. Praha-Karlín (CZ): ojedinělý nález, 1× Titus (*Militký 2013*, 108, č. 14)
20. Senec, okr. Senec (SK): ojedinělý nález na sídlišti z doby římské?, 1× Vespasianus (*Budaj – Militký 2011*, 154, 156)
21. Stupava, okr. Malacky (SK): v areálu římské stanice, 1× Vespasianus (*Minarovičová 1997; Musilová – Turčan a kol. 2010*, 88; *Budaj – Militký 2011*, 156)
22. Tatinná (Bitozeves-Tatinná), okr. Louny (CZ): ojedinělý nález, 1× Titus (*Militký 2013*, 244, č. 613)
23. Veľký Harčáš, okr. Komárno (SK): ojedinělý nález, 1× Domitianus (*Ondrouch 1964*, 79, č. 175)
- D. Boguszyce Rzędów, pow. Oleśnica (PL): ojedinělý nález, 1× Nerva (*Ciotek 2008*, 29, č. 21)
- E. Bezdeków, pow. Głubczyce (PL): ojedinělý nález, 1× Vespasianus (*Ciotek 2008*, 159, č. 250)

³ Laskavá informace dr. Jana Johna, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

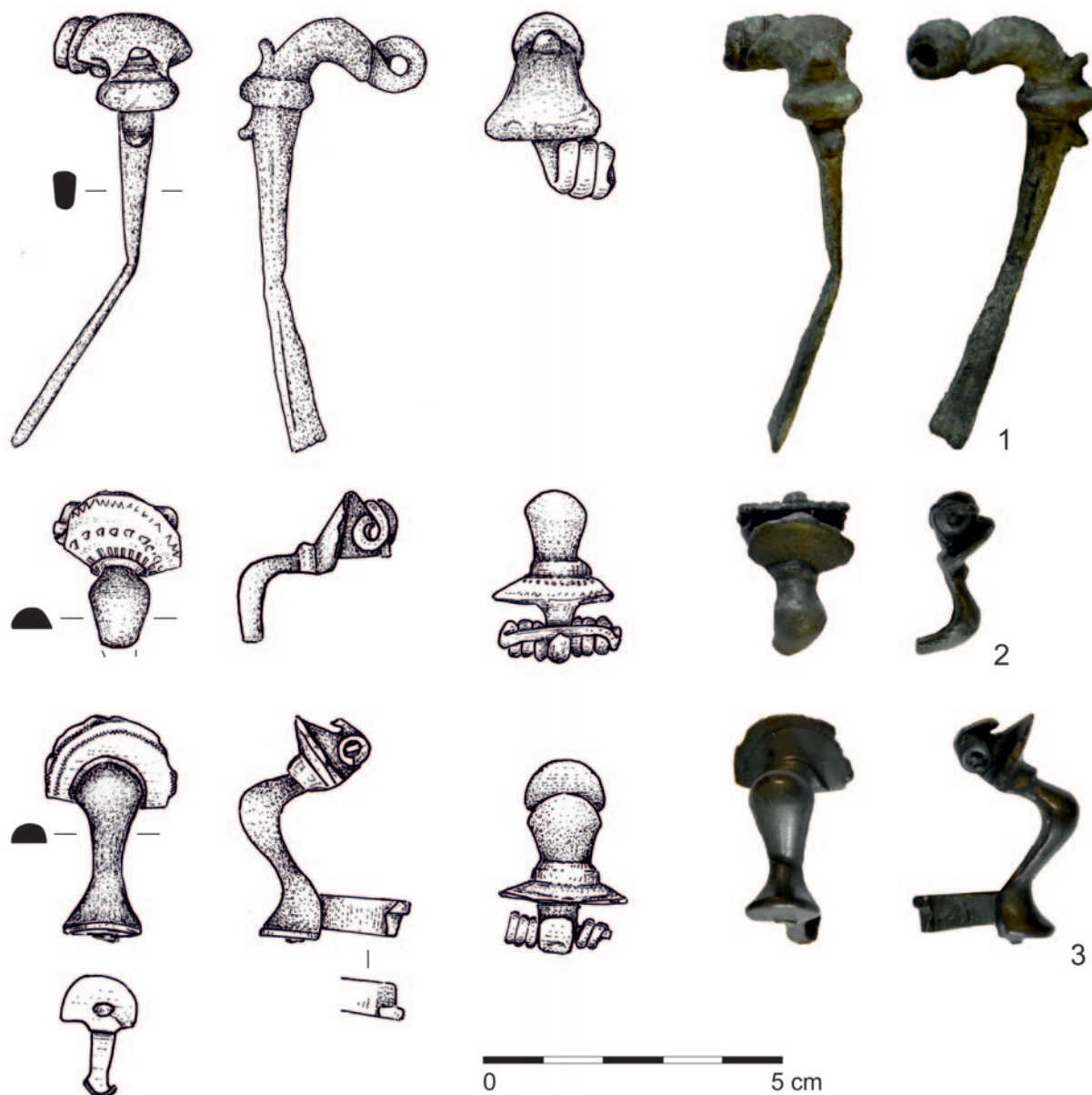

Obr. 3. Rozšíření aureí císaře Nerona (kolečko) a dalších aureí ze 2. poloviny 1. století (trojúhelník) severně od středního Dunaje. Autorka mapy R. Knápek

Při publikování devíti moravských nálezů aureí císaře Nerona včetně nálezu z Knínic vyslovil J. Sejbal ml. (1989, 2) domněnku o tom, že by se tyto zlaté mince mohly do barbarika severně středního Dunaje dostat prostřednictvím Kvádů z Itálie. Ti se účastnili v občanské válce na straně vítěze Vespasiana v bitvě u Cremony v roce 69 a rovněž následného plenění města Cremony (Dobiáš 1964, 155, 170, pozn. 68). J. Militký (2013, 71, tab. 40) v případě některých nálezů soudí na mladší kontext, a to podle nálezu Neronova aureu z římského Mušova-Burgstallu, který klade až do období markomanských válek. Obdobná datace by se mohla nabízet i u některých dalších lokalit majících souvislost s markomanskými válkami (nálezy v okolí římského tábora v Iži). Rovněž u nálezů z prostoru Trenčína je doložena římská přítomnost v době markomanských válek. Římský stavební komplex ve Stupavě, vybudovaný ve 2. století, může mít rovněž souvislost s markomanskými válkami nebo se starším obdobím kolem poloviny 2. století (Rajtár 2013, 128–131).

I když markomanské války jsou jedním z možných období výskytu těchto „starobylých“ mincí, samozřejmě se na území severně od Dunaje mohly dostat v různých jiných periodách a rovněž tak různými jinými způsoby. Nicméně období markomanských válek je silným impulzem pro dataci a interpretaci některých Neronových aureí. Tuto skutečnost by také podporoval nále z lokality Zadní Arnoštov I (okr. Svitavy) v Pardubickém kraji. Neronův aureus se našel v prostoru, kde lze předpokládat pohyb římské armády v době markomanských válek, jelikož v nedalekém Jevíčku byl v roce 2016 objeven zatím nejsevernější římský krátkodobý tábor, který lze podle nálezu středogalské Terry sigillaty v hrotu příkopu klást do období markomanských válek (Droberjar – Jarůšková 2017, 30, obr. 27–28; Komoróczy – Vlach 2017, 39, obr. 1 a 5). Z okolí mincovního nálezu v Zadním Arnoštově pochází více předmětů, a to jak římské spony: dvě kolínkovité typu Jobst 13D (obr. 4:2–3) a jedna s křídélky na lučíku typu Almgren 238 (obr. 4:1), tak i fragmenty římské přilby (obr. 5:1). Nálezy již byly předběžně publikovány v katalogu z boskovické výstavy (Droberjar – Jarůšková 2017, 32, 42, 86, obr. 31). K těmto artefaktům přibývají další dosud nepublikované nálezy.⁴

⁴ Mnohé z nich jsou v rukách různých hledačů a jsou nám bohužel nepřístupné. Až začnou jejich „odběratelé“ publikovat tyto a další nálezy, bude možno k nim zaujmout konkrétnější stanovisko.

Obr. 4. Zadní Arnoštov I, okr. Svitavy. Římské spony: 1 Almgren 238, 2–3 Jobst 13D. Kresba M. Fábiková, foto Z. Jarůšková

Zadní Arnoštov, okr. Svitavy, Pardubický kraj: nálezy římských spon (obr. 4)

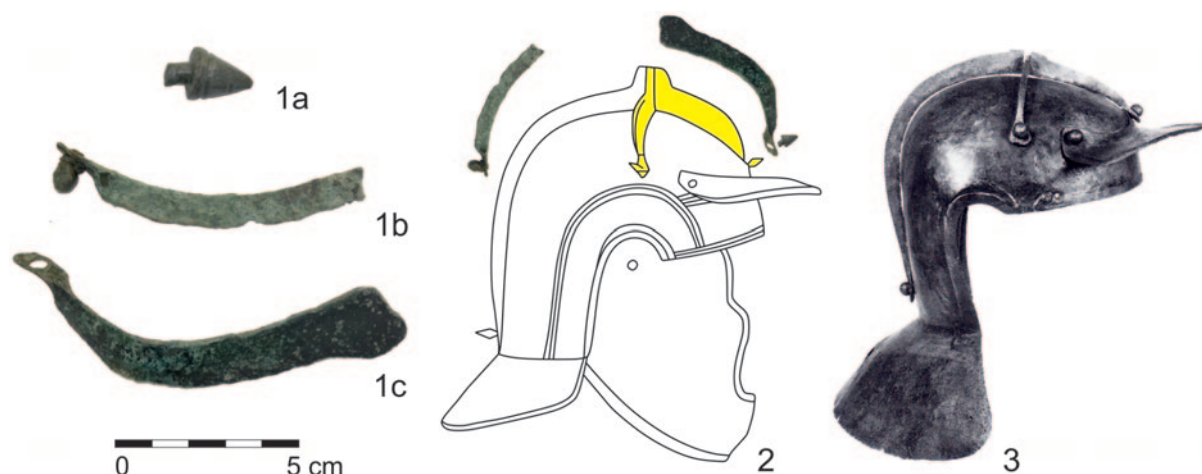
Téměř celou kolínkovitou sponu a sponu typu A. 238 našel v roce 2014 Pavel Skoupý, fragment kolínkovité spony objevil v roce 2016 Petr Král. Další drobné kovové nálezy včetně fragmentů přilby našel P. Skoupý.

– Kolínkovitá spona typu Jobst 13D s háčkem pro horní tětivu, celá zachovalá bez jehly; bronz. D. 3,7 cm. Uložení: Městské muzeum Jevíčko, inv. č. Ja 175. Lit.: Droberjar – Jarůšková 2017, 86, č. 165. Obr. 4:3.

– Kolínkovitá spona typu Jobst 13D s háčkem pro horní tětivu, fragment, zachována horní část spony; bronz. D. 2,7 cm. Uložení: Městské muzeum Jevíčko, inv. č. Ja 176. Lit.: Droberjar – Jarůšková 2017, 86, č. 166. Obr. 4:2.

– Spona s křídélky na lučíku typu Almgren 238, chybí nožka, zachycovač a jehla; bronz. D. 7,6 cm. Uložení: Městské muzeum Jevíčko, inv. č. Ja 177. Lit.: Droberjar – Jarůšková 2017, 86, č. 167. Obr. 4:1.

Kolínkovité spony typu Jobst 13D zdobené na záhlavní destičce patří spolu se sponami typu Jobst 13C (nezdobené) k nejčastějším nálezům tohoto druhu spínadel, a to nejen v barbariku, ale rovněž i v podunajských provinciích římské říše (např. Kubín 2002, 48–50, 71–73, Taf. XXV–XXVIII; Buora 2003, 510, Fig. 5; Ortisi 2008, 43; Droberjar 2012b, 122–123). Bývají často spojovány s druhou polovinou 2. století, hlavně s markomanskými válkami, jelikož se vyskytují v římských vojenských dobře datovaných objektech, např. na Mušově nebo v Iži (Tejral 1999, 142, Abb. 44).

Obr. 5. Zadní Arnoštov I, okr. Svitavy. Fragменты římské přilby typu Niederbieber. Foto Z. Jarůšková, grafika R. Knápek. Celé přilby podle Waurick 1988

Tři bronzové fragmenty římské přilby⁵ (obr. 5:1a-c) náleží k typu Niederbieber, známé např. z lokality Frankfurt-Heddernheim (např. Waurick 1988, 338, Beilage 2:21). Jsou cenným dokladem jejich výskytu tak hluboko v barbariku. Tento typ železných přileb s bronzovými aplikacemi reprezentuje běžnou výstroj římských legionářů (pěchoty) a rovněž pomocných jednotek od konce 2. století do poloviny 3. století (Fischer 2012, 153).

K INTERPRETACI ZLATÝCH MINCÍ V BARBARIKU

Analýzou nálezů aureí v širším kontextu na území barbarika se v posledních letech zabývala R. Ciolek (2014). Uvažuje o darech pro barbarickou elitu nebo válečné kořisti.

V souvislosti s působením římské armády v barbariku za markomanských válek můžeme připustit i jinou interpretaci, na kterou poukázal J. Militký (2013, 71). Zlaté mince nebyly běžně součástí žoldu. Nicméně za mimořádné výkony v obtížných situacích (za vítězství v boji atd.) dostávaly zejména vyšší velitelé jednotek více peněz (Szaivert – Wolters 2005, 317ad.; Kainz 2009, 52–66; Rajtár 2013, 128). Některé nálezy Neronových aureí na lokalitách v barbariku považuje J. Rajtár (2013, 129) za podíl z kořisti nebo odměny za vojenské služby, event. za dary ze strany Říma germánské nobilitě.

Zlaté římské mince se nacházejí také na bojišti v Kalkriese. Mezi nejnovějšími nálezy je osm augustovských aureí typu Gaius-Lucius (Werz 2018), celkem z Kalkriese známe 31 aureí (Werz 2017, 17). Na druhém mladším bojišti ze 3. století mezi Římany a Germány v Harzhornu zatím neznáme zlaté mince, pouze jižně od lokality ve větší vzdálenosti na jihu ve směru od dolního Rýna pocházejí dva aurei ze 3. století (Berger et al. 2010, 371, Abb. 44). Početný soubor aureí císaře Nerona (20 kusů) byl publikován z Carnunta (Gäzduc – Humer – Pollhammer 2014, 44–53, č. 17–36), z toho osm náleží typu RIC 52 (IVPITER CVSTOS), tedy shodnému typu s nálezem ze Zadního Arnoštova.

Postup římských jednotek od limitu severním směrem do hloubi barbarika (Groh – Sedlmayer 2015; Komoróczy – Vlach 2010; tíž 2017; Vlach 2016) mohou dokumentovat vedle římských krátkodobých táborů také některé z těchto aureí císaře Nerona a zejména římská militaria a spony nacházené na Malé Hané (Droberjar – Jarůšková 2017).

ZÁVĚR

Dva nálezy Neronových aureí z Malé Hané, jeden starší nález (Knínice/Jihomoravský kraj) fyzicky dohledaný a druhý nový nález (Zadní Arnoštov/Pardubický kraj) mohou nabízet nové možnosti interpretace. V okolí nového nálezu se podařily objevit římské spony (Almgren 238 a dvě spony Jobst 13D), fragmenty římské přilby typu Niederbieber a další zatím nepublikované artefakty. Podle rozšíření aureí císaře Nerona severně od středního Dunaje můžeme sledovat jejich koncentraci od Carnunta, dále přes lokality v Dolním Rakousku a na jižní Moravě, na Malé Hané a na severní Moravě až do Slezska. Oproti

⁵ Nálezem je rovněž Pavel Skoupý z Blanska.

starším názorům, že Neronovy auree do barbarika přinesli Kvádové, kteří se zúčastnili v občanské válce na straně vítěze Vespasiana v bitvě u Cremony v roce 69, mohou existovat i jiná vysvětlení. Jedním z nich je přítomnost těchto zlatých mincí na lokalitách z doby markomanských válek (např. Mušov, Iža, Stupava). Rovněž nový nález ze Zadního Arnoštova v kontextu předmětů vojenského charakteru svědčí pro dobu markomanských válek. Nedaleký římský krátkodobý tábor v Jevíčku a přibývající římské vojenské nálezy na Malé Hané tak otevírají nový pohled na tyto válečné události v době vlády císaře Marka Aurelia. Jejich závěrečné fáze se pravděpodobně odehrávaly krom kvádského Pováží a jihomoravského Mušova rovněž na Malé Hané, v hloubi barbarika.

LITERATURA

- Berger, F. – Bittman, M. – Geschwind, M. – Lönne, P. – Meyer, M. – Moosbauer, G. 2010:* Die römisch-germanische Auseinandersetzung am Harzhorn (Ldkr. Northeim, Niedersachsen), *Germania* 88, 313–402.
- Budaj, M. – Militký, J. 2011:* Nálezy římských mincí z Jalšové a Sence. K problematice výskytu římských zlatých ražeb ze 2. poloviny 1. století na Slovensku, *Numismatické listy* 66, 151–156.
- Buora, M. 2003:* Fibule a ginocchio dal Friuli Venezia Giulia, *Aquileia Nostra* 74, 498–550.
- Calicó Estívil, X. 2003:* The Roman Aurei. Catalogue 196 BC – 335 AD. I: From 196 BC to Pescenius Niger. Barcelona.
- Ciołek, R. 2008:* Die Fundmünzen der römischen Zeit in Polen. Schlesien. Wetteren.
- Ciołek, R. 2014:* Znaleziska aureusów w Barbaricum – analiza wstępna. In: R. Madyda-Legutko – J. Rodziańska-Nowak (eds.), *Honoratissimum assensus genus est armis laudar. Studia dedykowane Profesorowi Piotrowi Kaczanowskiemu z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin*. Kraków, 329–335.
- Dobiáš, J. 1964:* Dějiny československého území před vystoupením Slovanů. Praha.
- Droberjar, E. 2012a:* Nová varianta spony typu Almgren 132 z Jevíčka. K přechodným formám Almgrenovy V. skupiny ve stupni B2/C1. In: G. Březinová – V. Varsik (eds.), *Archeológia na prahu histórie. K životnému jubileu Karola Pietu*. Nitra, 235–245.
- Droberjar, E. 2012b:* Římské kolínkovité spony v Čechách, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 25, 119–131.
- Droberjar, E. 2014a:* Stříbro na žárovém pohřebišti z doby římské v Jevíčku. In: B. Komoróczy (ed.), *Sociální diferenciace barbarických komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů (Archeologie barbarů 2011)*. Brno, 133–148.
- Droberjar, E. 2014b:* Germáni v Jevíčku a na Malé Hané v době římské, *Historica Olomucensia, Supplementum II, Sborník prací historických* 36, 53–73.
- Droberjar, E. – Jarůšková, Z. 2017:* Barbaři v pohybu. Jevíčko a Malá Haná v době římské. Boskovice.
- Droberjar, E. – Vích, D. 2011:* Nové žárové pohřebiště z doby římské v Jevíčku-Předměstí, okr. Svitavy. In: E. Droberjar (ed.), *Archeologie barbarů 2010: Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem*. Olomouc, 23–38.
- Ferulík, A. 1950:* Nálezová zpráva ke sbírce pravěkých nálezů z Knínic a okolí, odevzdaná r. 1949 městskému museu v Boskovicích Aloisem Ferulíkem, *Z dávných věků II-1949*, 222–234.
- Fischer, Th. 2012:* Die Armee der Caesaren. Archäologie und Geschichte. Regensburg.
- Găzduc, C. – Humer, F. – Pollhammer, E. 2014:* In the Shadow of the Heathens' Gate. The Black Book of the Gold Coins from Carnuntum. Cluj-Napoca.
- Groh, S. – Sedlmayer, H. 2015:* Expeditiones barbaricae. Forschungen zu den römischen Feldlagern von Engelhartstetten, Kollnbrunn und Ruhhof, *Niederösterreich. Krems*.
- Halama, J. 2017:* Severní Morava v době římské a období stěhování národů. In: E. Droberjar – B. Komoróczy (eds.), *Římské a germánské spony ve střední Evropě (Archeologie barbarů 2012)*. Brno, 431–472.
- Jedlička, F. 2004:* Ein Stück Bernsteinstraße im nordöstlichen Weinviertel. Ur- und frühgeschichtliche Streufunde als Beitrag zur Siedlungsgeschichte Niederösterreichs. Teil 1: Raum, Zeit und alte Kulturen, Teil 2: Münzgeld in keltischer und römisch-germanischer Zeit. Würnitz – Strasshof an der Nordbahn – Stockerau.
- Jurek, J. 1958:* Staré mince (nálezy na Boskovicku). Boskovice.
- Kainz, L. 2009:* Sonderzahlungen in der Antike. Ein Überblick von Alexander bis zu Maximinus Thrax. In: H. Müller (Hrsg.), *1000 & 1 Talente. Visualisierung antiker Kriegskosten*. Computus, 49–72.
- Komoróczy, B. – Vlach, M. 2010:* Využití GIS pro výzkum římského vojenského zásahu na barbarské území ve střední Evropě v době markomanských válek – úvod do problematiky a perspektivy. In: J. Beljak – G. Březinová – V. Varsik (eds.), *Archeológia barbarov 2009. Hospodárstvo Germánov. Sídlišťové a ekonomické štruktúry od neskorej doby laténskej po včasný stredovek*. Nitra, 247–289.

- Komoróczy, B. – Vlach, M. 2017: Archeologická stopa (vel)moci na nepřátelském území, *Živá archeologie – REA* 19, 35–41.
- Kubín, P. 2002: Římskoprovinciální spony starší doby římské z Moravy a naddunajské části Dolního Rakouska. Rkp. magisterské práce, FF UK Praha.
- Mackerle, J. 1952: Stará sídelní oblast severozápadní Moravy (rkp.). Originál rukopisu uložen v Archeologickém ústavu AV ČR, Brno, v. v. i.
- Militký, J. 2013: Nálezy řeckých, římských a raně byzantských mincí v Čechách (5. století před Kristem až 7. století po Kristu). Komentovaný katalog nálezu fondu. Praha.
- Militký, J. – Vích, D. 2011: Nové nálezy římských mincí na česko-moravském pomezí: In: E. Droberjar (ed.), *Archeologie barbarů 2010: Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem*. Olomouc, 279–306.
- Minarovičová, E. 1997: Vzácný objev zlaté římské mince v Stupave, *Numismatika* 15, 1–3.
- Musilová, M. – Turčan, V. a kol. 2010: Římské památky na středním Dunaji. Od Vindobony po Aquincum. Bratislava.
- Ondrouch, V. 1964: Nálezy keltských, antických a byzantských mincí na Slovensku. Bratislava.
- Ortisi, S. 2008: Fibule del periodo medio e tardoimperiale. Fibule a ginocchio, con testa a forma di pelta, „Scharnierarmfibeln“ e „Bügelknopffibeln“. In: M. Buora – S. Seidel (eds.), *Fibule antiche del Friuli*. Roma, 42–45.
- Pochitonov, E. 1955: Nálezy antických mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. In: E. Nohejlová-Prátová (ed.), *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha, 85–314.
- Rajtár, J. 2013: Das Gold bei dem Quaden. In: M. Hardt – O. Heinrich-Tamáška (eds.), *Macht des Goldes, Gold der Macht. Herrschafts- und Jenseitsrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donauraum*. Weinstadt, 125–150.
- RIC 1: Mattingly, H. – Sydenham, E. A. 1923: *The Roman Imperial Coinage*. Volume I. Augustus to Vitellius. London.
- Szaivert, W. – Wolters, R. 2005: *Löhne, Preise, Werte. Quellen zur römischen Geldwirtschaft*. Darmstadt.
- Sejbal, J. ml. 1989: Pokus o interpretaci nálezů aureů císaře Nerona na Moravě, *Numismatické listy* 44, 1–5.
- Tejral, J. 1999: Zum Stand der archäologischen Forschung über den römischen militärischen Eingriff in Gebieten nördlich der Donau, *Přehled výzkumů* 39, 81–164.
- Vích, D. 2014: Spony z doby římské ze severní části Boskovické brázdy, *Archeologické rozhledy* 68, 363–380.
- Vlach, M. 2016: Projevy římsko-germánských konfrontací na Moravě na základě geoinformačních analýz. Rkp. disertační práce, FF UK Bratislava.
- Waurick, G. 1988: Römische Helme. In: *Antike Helme. Sammlung Lipperheide und andere Bestände des Antikenmuseums Berlin*. Mainz, 327–364.
- Werz, U. 2017: Was die Soldaten im Beutel hatten – Neue Goldmünzen aus Kalkriese, *Mitteilungen des Freundeskreises für Archäologie in Niedersachsen* 2017, 16–18.
- Werz, U. 2018: Die neugefundenen Aurei von Kalkriese. Eine erste Einordnung. In: R. Lehmann – K. Hagemann – H. Haßmann (eds.), *Von Drusus bis Maximinus Trax – Römer in Norddeutschland. Festschrift zum achtzigsten Geburtstag von Wilhelm Dräger*. Hannover, 50–67.
- Wielowiejski, J. 1980: *Główny szlak bursztynowy w czasach Cesarstwa Rzymskiego*. Wrocław.

Aureus coins of Roman Emperor Nero from the region of Malá Haná and the question of their interpretation

The authors publish two finds of Nero's aureus coins from the region of Malá Haná (Czech Republic). The first is an older find (Knínice/South Moravia, *fig. 2*) physically traced, and the second is a new one (Zadní Arnoštov/the region of Pardubice, *fig. 1*). In the vicinity of the new find, Roman fibulas (Almgren 238 and two fibulas Jobst 13D), fragments of the Niederbieber Roman helmet (*fig. 4–5*) and other unpublished artifacts were discovered. Extension of Roman Emperor Nero's aureus coins north of the middle Danube (*fig. 3*), we can track their concentration from Carnuntum, then through the sites in Lower Austria, South Moravia, the region of Malá Haná, Northern Moravia and to Silesia. Contrary to earlier opinions that Roman Emperor Nero's aureus coins were brought to the barbaricum by the Quadi who participated in the civil war on the side of the winner Vespasian in the battle of Cremona in year 69 AD, there may be other explanations. One of these is the presence of these gold coins on sites of the Markomannic wars (e. g. Mušov, Iža, Stupava). In addition to this, a new find from Zadní Arnoštov in the context of objects of military character indicate the time of the Markomannic wars. The nearby Roman short-term camp at Jevíčko and the increasing Roman military finds in the region of Malá Haná opens up a new insights into these war events during the reign of Emperor Marcus Aurelius. Their final

phase might have taken place except of Ouađi's Pováží region and South Moravian Mušov, as well as in the region of Malá Haná, in the depths of barbaricum.

(English by Radka Knápek)

Fig. 1. *Zadní Arnoštov I, district Svitavy. Neron's aureus coin*

Fig. 2. *Knínice II, district Blansko. Neron's aureus coin*

Fig. 3. *The expansion of the Neron's aureus coins (circle) and other aureus from the 2nd half of the 1st century (triangle) north of the central Danube*

Fig. 4. *Zadní Arnoštov I, district Svitavy. Roman fibulas: 1 Almgren 238, 2–3 Jobst 13D*

Fig. 5. *Zadní Arnoštov I, district Svitavy. Fragments of a Niederbieber Roman helmet. The whole helmets according to Waurick 1988*

Eduard Droberjar, Katedra archeologie Filozofické fakulty UHK, Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové
Archeologický ústav SAV, v. v. i., Akademická 2, 949 21 Nitra
droberjar@seznam.cz

Zuzana Jarůšková, Muzeum regionu Boskovicka, Hradní 642/1, 680 01 Boskovice
jaruskova@muzeum-boskovicka.cz